

NEKA RAZMATRANJA O PRAVU INDUSTRIJSKOG VLASNIŠTVA NA PODRUČJU (FEDERACIJE) BOSNE I HERCEGOVINE

U radu je autor nastojao ukazati na aktualno stanje na području industrijskog vlasništva u Republici Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu BiH), koje se razvija u specifičnom političkom okruženju. Autor je posebnu pozornost posvetio prikazu važećih nacionalnih i međunarodnih izvora prava industrijskog vlasništva, de lege lata i de lege ferenda.

I. UVOD

Industrijsko vlasništvo međunarodno je prihvaćeni *terminus technicus* za subjektivno pravo koje se odnosi na izume, tehnička unapređenja, robne i uslužne žigove, modele i uzorke i oznake podrijetla proizvoda. Zaštita industrijskog vlasništva od velike je važnosti kako za vlasnika nove ideje, tako i za svaku državu, jer predstavlja značajnu komponentu nacionalnoga bogatstva i nacionalne kulture. Zato je razumljivo da uživa višestruku pravnu i institucijsku zaštitu.

Pri prikazu aktualnog stanja na području industrijskog vlasništva u BiH smatramo kako je prvenstveno potrebno ukazati na teškoće i okolnosti koje su nam uvelike onemogućile iscrpnu analizu i određenje predmeta istraživanja. Prema viđenju i mišljenju autora, na području bivše SR Bosne i Hercegovine postoji ili je predviđeno postojanje više pravnih područja, odnosno pravnih poredaka. Neka od tih područja postoje *de facto*, neka *de iure*, a neka i *de facto* i *de iure*, ali nisu subjekti priznati od međunarodne zajednice.¹

¹ Tako bismo spomenuli da Republika BiH, kao sljednica bivše jugoslavenske Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine, postoji kao pravni subjekt i članica Ujedinjenih naroda, usudili bismo se ustvrditi, sada barem kao "pravni okvir različitoga sadržaja". RBiH, stupanjem na snagu Ustava "dejtonske" Bosne i Hercegovine nastavila je svoje pravno postojanje po međunarodnom pravu kao država s izmijenjenim unutarnjim ustrojem, sa svojim sadašnjim međunarodno priznatim granicama, sa službenim nazivom "Bosna i Hercegovina" (u daljnjem tekstu - BiH). Republika Srpska - kao dio teritorija RBiH pod kontrolom i s većinski srpskim pučanstvom, priznata je od međunarodne zajednice. Odluka o ustavnom statusu toga teritorija trebala (bi) se donijeti tijekom pregovora o miru i na međunarodnoj konferenciji o bivšoj Jugoslaviji. Federacija Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu - Federacija) - je područje teritorija RBiH s većinskim bošnjačkim i hrvatskim pučanstvom. Ustav Federacije stupio je na snagu 30. ožujka 1994. godine, a u tijeku je ustroj federalnih tijela, odnosno uspostava Federacije. Područja RBiH, odnosno

Prelazak iz pravnoga ustroja koji je važio ili još uvijek važi na području BiH, u poslijedejtonski pravni ustroj BiH, postupak je koji je upravo u tijeku i podložan je svakodnevnim promjenama. Štoviše, postupak pravnoga ustroja poslijedejtonske BiH često se ne odvija u predviđenim rokovima i okvirima. S druge strane, zapreka je i nedostupnost podataka/informacija. Tako nam nisu bili dostupni podaci o pravnom ustroju na području pod kontrolom bosanskih Srba, odnosno sada na području Republike Srpske, pa tako ni propisi kojima se pobliže uređuje područje industrijskog vlasništva. Može se samo pretpostaviti da su na snazi preuzeti propisi bivše SFR Jugoslavije, a da su eventualne izmjene i dopune u velikoj mjeri usklađene sa stanjem u zakonodavstvu SR Jugoslavije.

II. MEĐUNARODNI IZVORI PRAVA INDUSTRIJSKOG VLASNIŠTVA U BIH

1. Sredinom 19. stoljeća većina država donijela je nacionalne zakone o industrijskom vlasništvu. Ali pravna zaštita koju predviđaju nacionalni propisi ne bi u potpunosti zadovoljavala potrebe međunarodnog tehnološkog i robnog prometa ako bi bila rezervirana isključivo za domaće pravne i fizičke osobe pa je to iziskivalo rješavanje mnogih pitanja na međunarodnom planu, posebno jer su prava iz područja industrijskog vlasništva predmet i međunarodnog pravnog prometa. Države su stoga ugovarale i prihvatile multilateralne ugovore na različitim područjima industrijskog vlasništva, pa je danas za cijelo područje industrijskog vlasništva karakteristično da su ta prava normirana i nizom međunarodnih ugovora. Temeljni je zadatak međunarodnih ugovora osigurati isti pravni režim glede stjecanja, iskorištavanja, prenošenja i prestanka prava iz područja industrijskog vlasništva za sve pripadnike (fizičke i pravne osobe) zemalja koje su zaključile taj ugovor.

2. Što se tiče bosanskohercegovačkih međunarodnih izvora prava industrijskog vlasništva, bitno je istaknuti da je BiH preuzela savezni Zakon o zaključivanju i izvršavanju međunarodnih ugovora (Službeni list SFRJ, br. 5/78, 2/89 i 47/89) i, što je posebno bitno, savezne zakone koji se odnose na ratifikaciju međunarodnih ugovora i sporazuma.

Moglo bi se, dakle, zaključiti da je tako BiH iskazala spremnost da se je smatra, što se tiče teritorija BiH, članicom konvencije i bilateralnih međunarodnih sporazuma s područja industrijskog vlasništva, koje je ratificirala ili zaključila bivša Jugoslavija.

Federacije pod kontrolom i s većinskim bošnjačkim pučanstvom i s većinskim hrvatskim pučanstvom (ex Hrvatska Republika Herceg - Bosna, u daljnjem tekstu HR H-B) - prenijela su ili još uvijek prenose ovlasti na Federaciju, a njihovi administrativni aranžmani trebali su ostati na snazi u sklopu Federacije dok se ne izaberu federacijski, županijski i općinski dužnosnici u skladu s čl. VIII/9/3. Ustava. Prema odredbama Sporazuma o oživotvorenju Federacije, zaključenom u Daytonu 10. studenoga 1995., Vlada RBiH (sada de facto samo teritorij pod kontrolom Bošnjaka) morala je zadržati samo one funkcije koje joj omogućuju da funkcionira kao vlada međunarodno priznate države BiH, a u skladu s Ustavom BiH formuliranim na bliskim razgovorima u Daytonu. Sve druge funkcije prenose se na Vladu Federacije. Istodobno, postojeće civilne vlasti i njihovi organi u dijelovima Federacije pod kontrolom HVO-a prenose svoje funkcije na organe Federacije i raspuštaju se (Opća načela). Detaljnije Jozo Čizmić: AKTUALNO STANJE ARBITRAŽNOPRAVNOGA UREĐENJA U BOSNI I HERCEGOVINI, "Pravo u gospodarstvu", vol. 36, 1997., br. 1, str. 175-184.

U međuvremenu Vlada RBiH je 2. ožujka 1993. godine, na temelju notifikacije o *sukcesiji*, deponirala kod glavnog tajnika WIPO izjavu kojom je iskazala želju da se je smatra, od dana osamostaljenja tj. od 1. ožujka 1992. godine, članicom tih i nekih drugih konvencija, uz određene rezerve, te su time bosanskohercegovački međunarodni izvori prava industrijskog vlasništva:

- Konvencija kojom se osniva Svjetska organizacija za intelektualno vlasništvo, potpisana u Stockholmu 14. srpnja 1967. god. (SFRJ je konvenciju ratificirala 11. 10. 1973. god.);

- Pariška konvencija za zaštitu industrijskog vlasništva, od 20. ožujka 1883. god., revidirana više puta, zadnja revizija u Stockholmu 14. srpnja 1967. god. (SFRJ je ratificirala konvenciju 26. veljače 1921., objavljena u Sl. l. SFRJ, br. 5/74.),

- Madridski sporazum o međunarodnoj registraciji žigova, potpisan 14. travnja 1891. god., više puta revidiran (SFRJ je ratificirala sporazum 26. veljače 1921. god, objavljen u Sl. l. SFRJ, br. 2/74. god.);

- Ničanski sporazum o međunarodnoj klasifikaciji proizvoda i usluga za registraciju žigova, sporazum potpisan 15. lipnja god., revidiran u Stockholmu 14. srpnja 1967. godine (SFRJ je ratificirala sporazum 30. kolovoza 1966. godine, objavljen u Sl. l. SFRJ, br. 51/74.);

- Lokranski sporazum o međunarodnoj klasifikaciji industrijskih uzoraka i modela, potpisan 8. listopada 1968. godine (SFRJ je ratificirala aranžman 16. listopada 1963. godine, objavljen u Sl. l. SFRJ, br. 51/74.).

Riječ je o najvažnijim međunarodnim ugovorima s područja industrijskog vlasništva. Time je osiguran kontinuitet članstva BiH u svim navedenim konvencijama i sporazumima, polazeći od zatečenog stanja članstva bivše SFRJ, a na temelju odredaba međunarodnog prava o sukcesiji država glede ugovora i u skladu s odredbama članka 1., I. dijela, stavka 4., točke 6. Uredbe sa zakonskom snagom o preuzimanju i primjenjivanju saveznih zakona koji se u BiH primjenjuju kao republički zakoni,² prema kojima će se u BiH primjenjivati međunarodni ugovori koje je sklopila bivša SFRJ, ili kojima je pristupila, ako nisu u suprotnosti s Ustavom i pravnim poretком BiH. Tim članstvom omogućena je unifikacija prava industrijskog vlasništva, te efikasnija zaštita u inozemstvu.

U međuvremenu BiH je, 7. rujna 1996. god., pristupila Ugovoru o međunarodnoj suradnji na području patenata (Patent Cooperation Treaty - PCT i tako u daljnjem tekstu).³

3. Na Štokholmskoj konferenciji za reviziju Bernske konvencije o zaštiti književnih i umjetničkih djela usvojena je i Konvencija o osnivanju Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (World Intellectual Property Organization - WIPO i tako u daljnjem tekstu) i stvoren je jedinstveni Ured koji objedinjuje Uniju za zaštitu industrijskog vlasništva i Uniju za zaštitu književnih i umjetničkih djela. Iako

² Odnosi se na preuzimanje saveznog Zakona o zaključivanju i izvršavanju međunarodnih ugovora (Sl. l. SFRJ, br. 5/78, 2/89, 47/89.), kao i na savezne zakone koji se odnose na ratifikacije pojedinih međunarodnih ugovora i sporazuma.

³ BiH je PCT-u pristupila 30. travnja 1996., a tekst ovoga međunarodnog ugovora objavljen je u "Službenom listu RBiH", br. 14/96.

u Konvenciji nema materijalnopравnih normi o intelektualnom vlasništvu, posebno je zanimljiva činjenica da prvi put u jednom višestranom međunarodnom ugovoru takvog dosega i značenja susrećemo i definiciju intelektualnog vlasništva. Pojam intelektualnog vlasništva definiran je vrlo široko kao prava koja se odnose: na književna, umjetnička i znanstvena djela; na interpretacije reproduktivnih umjetnika i izvođenja umjetnika izvođača, na fonograme i radioemisije; na izume u svim područjima ljudske djelatnosti; na znanstvena otkrića; na nacрте i industrijske modele; na tvorničke, trgovačke i servisne žigove, kao i trgovačka imena i trgovačke nazive; na zaštitu protiv nelojalne konkurencije; i na sva druga prava povezana s intelektualnom djelatnošću na industrijskom, znanstvenom, književnom i umjetničkom području (Konvencija, čl. 2., točka viii). WIPO je međunarodna organizacija sa sjedištem u Ženevi, i jedna je od 16 specijaliziranih agencija Ujedinjenih naroda. WIPO je osnovana s ciljem poticanja stvaralačke aktivnosti, promicanja zaštite intelektualnog vlasništva u cijelom svijetu, modernizacije i učinkovitijeg funkcioniranja Pariške konvencije za zaštitu industrijskog vlasništva (u daljnjem tekstu Pariška konvencija). Drugim riječima, WIPO ima za cilj unaprijediti zaštitu intelektualnog vlasništva u cijelom svijetu putem suradnje država, u suradnji, ako je to potrebno, sa svakom drugom međunarodnom organizacijom, kao i osiguranje administrativne suradnje između Unija (Konvencija, čl.3.). WIPO nudi suradnju državama koje od nje traže tehničko-pravnu pomoć na području intelektualnog vlasništva, prikuplja i širi sva izvješća glede zaštite intelektualnog vlasništva, te poduzima i sve druge prikladne mjere. U tom smislu na području industrijskog vlasništva WIPO nastoji pomoći, posebno zemljama u razvoju, na način da obučava vladine službenike i predstavnike privrednih poduzeća (npr. djelatnike patentnih ureda, odvjetnike ili patentne zastupnike), pruža pravne savjete i pomoć u stvaranju novog ili reviziji postojećeg zakonodavstva na području industrijskog vlasništva, osniva i jača institucije i urede industrijskog vlasništva, promiče nacionalne inventivne i stvaralačke aktivnosti, upotrebljuje tehnološke informacije sadržane u patentnoj dokumentaciji.⁴ Prema najnovijim podacima, WIPO ima 161 državu članicu.⁵

4.1 Pariška konvencija (Paris Convention for the Protection of Industrial Property) usvojena je na diplomatskoj konferenciji u Parizu 20. ožujka 1883. godine, a stupila je na snagu 7. srpnja 1884. godine. Pariška konvencija najstariji je izvor međunarodnog prava industrijskog vlasništva i najznačajniji je instrument međunarodne zaštite svih prava iz područja industrijskog vlasništva.

Zbog složenosti pitanja koja regulira, već u prvobitnom tekstu Pariške konvencije bilo je predviđeno da će se odredbe konvencije povremeno revidirati "u cilju usavršavanja i poboljšavanja unionističkog prava" (Pariška konvencija, čl. 4.). Tekst konvencije revidiran je šest puta. Prilikom zadnje revizije na diplomatskoj konferenciji

⁴ Usp. ČIZMIĆ, J., *Republika Hrvatska u Svjetskoj organizaciji za intelektualno vlasništvo - WIPO*, "Privreda i pravo", vol. 31, 1992., br. 11-12, str. 713-721. i HENNEBERG, I., *Republika Hrvatska postala članom WIPO*, "Informator br. 4048-4051, str. 8-9.

⁵ Podatak u službenom glasilu WIPO-a, "Propiedad Industrial y Derecho de Autor", III, 1997., br. 1, str. 97.).

održanoj u Stockholmu 1967. godine tekst Pariške konvencije podijeljen je na materijalno-pravne odredbe (čl. 1 - 12) i na organizacijsko-administrativne odredbe (čl. 13 - 17), dok se ostale odredbe (čl. 18 - 30) odnose na oba dijela. Pariška je konvencija višestrani međunarodni ugovor zaključen na neodređeno vrijeme, otvoren za pristup svim državama, novim članicama, na temelju jednostrane izjave. Instrumenti o ratificiranju ili pristupanju moraju se deponirati kod Generalnog direktora WIPO (Pariška konvencija, čl. 21., t. 1.). Države članice vezane su zadnjim tekstom koji su ratificirale. Nove članice ne mogu birati tekst koji će ratificirati, već mogu pristupiti samo zadnjem revidiranom tekstu. Glede stockholmske revizije, svaka zemlja članica može ratificirati stockholmski tekst u potpunosti ili, pak, samo materijalno-pravne odredbe, odnosno organizacijsko-administrativne odredbe. Međutim, nove članice nemaju pravo izbora, već jedino mogu pristupiti cjelokupnom tekstu. Potrebno je napomenuti da je bivša SFRJ 25. siječnja 1973. godine ratificirala "štokholmski tekst". Kako je BiH postala članicom Pariške konvencije, polazeći od zatečenog stanja bivše SFRJ, osigurana je neprekidnost članstva BiH kako u Pariškoj, tako i u ostalim navedenim međunarodnim ugovorima. Prema podacima WIPO početkom 1997. godine članice Pariške konvencije bile su 140 država.⁶

4.2 Pariška je konvencija univerzalni i opći izvor međunarodnog materijalnog prava industrijskog vlasništva, kojom se reguliraju temeljna načela međunarodne zaštite svih prava iz područja industrijskog vlasništva. Zaštita prava iz područja industrijskog vlasništva ima za predmet patente, modele za iskorištavanje, industrijske modele i uzorke,⁷ tvorničke ili trgovačke žigove,⁸ uslužne žigove, trgovačko ime i oznake ili imena podrijetla, te suzbijanje nelojalne konkurencije (Pariška konvencija, čl. 1.2). Razlike koje postoje u zakonodavstvima zemalja članica utjecale su na sadržaj materijalno-pravnih odredaba Pariške konvencije. Zato su materijalno-pravnim odredbama uređena samo temeljna načela na kojima se zasniva međunarodna zaštita prava iz područja industrijskog vlasništva, a zakonodavstvima pojedinih zemalja članica prepušteno je detaljnije reguliranje. Pariška konvencija predviđa tri temeljna načela: načelo formalne uzajamnosti (nacionalnog tretmana), načelo asimilacije i načelo minimalnih prava (minimalne zaštite).⁹

4.3 Pariška konvencija obvezuje zemlje članice Unije da ustanove posebnu upravu za industrijsko vlasništvo (special industrial property service) i Ured za izvješćivanje javnosti (central office for the communication to the public) o patentima, korisnim modelima, industrijskim uzorcima ili modelima i robnim i uslužnim žigovima.

⁶ Podatak u službenom glasilu WIPO-a, "Propiedad Industrial Derecho de Autor", III, 1997., br. 1, str. 97.

⁷ Jozo Čizmić: UZORAK - ZAŠTIĆENI ZNAK RAZLIKOVANJA U GOSPODARSKOM PROMETU, Pravo u gospodarstvu, vol. 34, 1995, br. 9-10, str. 707-735.

⁸ Detaljnije o tome kod Jozo Čizmić: ZAŠTITA KOLEKTIVNOG ŽIGA U REPUBLICI HRVATSKOJ, Pravo u gospodarstvu, god. 34, sv. 7-8., 1995., str. 655-661.

⁹ Detaljnije kod Boris Kandare - Jozo Čizmić, PRAVO PRVENSTVA S POSEBNIM OSVRTOM NA PRAVO SAJAMSKOG PRVENSTVA, Zbornik radova Pravnoga fakulteta u Splitu, god. 32., br. 1-2, 1995.

Uprava je dužna izdavati službeni periodični list (glasnik) u kojemu će se redovito objavljivati imena nositelja odobrenih patenata, s kratkim opisom zaštićenih izuma, te reprodukcije svih zaštićenih žigova.¹⁰

4.4 Države na koje se primjenjuje Pariška konvencija sačinjavaju Uniju za zaštitu industrijskog vlasništva (Pariška konvencija, čl. 1., t. 1., u daljnjem tekstu - Unija). Unija je subjekt međunarodnog prava, ima svoje organe i proračun. Stockholmska revizijska konferencija potpuno je izmijenila načela Pariške konvencije. Prema novoj organizacijskoj shemi organi Unije su: Skupština (Assembly), Izvršni odbor (Executive Committee), a administrativne poslove Unije obavlja Međunarodni ured za intelektualno vlasništvo WIPO-a. Generalni direktor WIPO najviši je dužnosnik Unije i predstavlja Uniju.

4.5 Svaka zemlja može svoje članstvo otkazati, ali najranije nakon petogodišnjeg članstva. Zemlje članice Unije mogu sklapati među sobom posebne ugovore za zaštitu industrijskog vlasništva, ako ti ugovori ne bi bili protivni odredbama Pariške konvencije (Pariška konvencija, čl. 19.). S obzirom na uopćeni, načelni karakter odredaba Pariške konvencije ubrzo se ukazala potreba za donošenjem međunarodnih ugovora o pojedinim spornim pitanjima u svezi sa stjecanjem, trajanjem i prestankom pojedinih prava industrijskog vlasništva. Tako je sklopljen niz međunarodnih ugovora (aranžmana) kojima se osnivaju posebne unije na području industrijskog vlasništva.¹¹

Ugovorima se formiraju i posebne unije u sklopu Unije. Organizacijska struktura takvih unija odgovara načelno organizacijskom ustroju Pariške konvencije, a upravne i stručne poslove i za njih obavlja Međunarodni Ured za intelektualno vlasništvo WIPO-a.

4.6 Na pripadnike zemalja koje nisu članice Unije ni nekog drugog međunarodnog ugovora o zaštiti prava industrijskog vlasništva, primjenjuju se načela uzajamnosti (reciprociteta) po općim pravilima međunarodnog prava. Inozemni pripadnici (fizičke i pravne osobe) glede zaštite prava s područja industrijskog vlasništva uživaju ista prava kao i domaći pripadnici, odnosno mogu ostvarivati svoja prava u skladu s uvjetima predviđenim Zakonom o industrijskom vlasništvu BiH, važećim bosanskohercegovačkim propisima i međunarodnim konvencijama i ugovorima koje je BiH prihvatila. U nedostatku ovih međunarodnih izvora na inozemne pripadnike primjenjivat će se načelo uzajamnosti glede stjecanja, trajanja i prestanka prava s područja industrijskog vlasništva (Zakon o industrijskom vlasništvu, čl. 15.). Važno je napomenuti da inozemni pripadnici mogu ostvarivati svoja prava s područja industrijskog vlasništva pred domaćim upravnim tijelima ili sudovima samo putem ovlaštenog patentnog zastupnika, koji mora biti državljanin BiH ili domaća pravna osoba (Zakon o industrijskom vlasništvu, čl. 16.). Domaći pripadnici ostvaruju svoja prava s područja industrijskog vlasništva prema važećim nacionalnim propisima i ne mogu se pozivati na međunarodne izvore prava i

¹⁰ Detaljnije o tome kod Jozo Čizmić: PARIŠKA KONVENCIJA ZA ZAŠTITU INDUSTRIJSKOG VLASNIŠTVA, Pravo u gospodarstvu, god. 33, br. 9-10, rujan-listopad 1994., str. 648-658.

¹¹ Između ostalih, doneseni su i Madridski sporazum o međunarodnoj registraciji žigova, Ničanski sporazum o međunarodnoj klasifikaciji proizvoda i usluga za registraciju žigova, Lokarnski sporazum o međunarodnoj klasifikaciji industrijskih uzoraka i modela, koje je ratificirala bivša SFRJ, a po sukcesiji BiH je preuzela obveze i stranka je tih ugovora.

tražiti njihovu primjenu. Domaći pripadnici mogu sami neposredno zaključivati sve pravne poslove i poduzimati sve druge radnje u svezi zaštite njihovih prava, ali moguće je da to u njihovo ime čini i druga ovlaštena osoba - patentni zastupnik. Angažiranje patentnog zastupnika za domaće pripadnike nije, dakle, obvezno, ali je u svakom slučaju poželjno jer se najčešće radi o složenim i vrlo stručnim poslovima. Domaći pripadnici imaju pravo na zaštitu svojih prava u svim zemljama s kojima je BiH zaključila međunarodne ugovore i konvencije iz područja pravne zaštite industrijskog vlasništva, a prije svega u zemljama članicama Unije. Postupak i uvjeti zaštite navedenih prava regulirani su nacionalnim pravima zemalja u kojima bosanskohercegovački pripadnici traže zaštitu. Ali, nezavisno od nacionalnih propisa zemlje u kojoj traže zaštitu, domaći pripadnici na temelju odredaba Pariške konvencije uživaju u tim zemljama tzv. minimalna prava na koja se mogu pozvati, a sve zemlje članice Unije dužne su ih primjenjivati (Pariška konvencija, čl. 2., t. 1.). Ipak, domaći pripadnici ne mogu tražiti zaštitu prava iz područja industrijskog vlasništva u inozemstvu, ako prethodno ne podnesu domaćem Uredu za zaštitu prava iz područja industrijskog vlasništva (dalje Ured) zahtjev za priznanje tih prava, te ako od dana podnošenja prijave kod toga Ureda nije proteklo najmanje tri mjeseca.¹²

5. Madridski sporazum o međunarodnoj registraciji žigova iz 1891. godine (zadnji je put revidiran u Stockholmu 1967. godine - u daljnjem tekstu Madridski sporazum), jest međunarodni ugovor iz područja industrijskog vlasništva koji regulira stjecanje zaštite žigova u zemljama ugovornicama podnošenjem jedne prijave žiga Međunarodnom Uredu WIPO-a. Pripadnici BiH (fizičke i pravne osobe) mogu jednom prijavom i registracijom kod Međunarodnog Ureda zaštititi svoj žig u svim ili samo nekima od preostalih 38 zemalja-ugovornica. Ali, isto tako, i pripadnici ostalih zemalja-ugovornica mogu na isti način zaštititi svoj žig na području BiH. Posebno je značajno da se prijava podnosi putem nacionalnih patentnih ureda, dakle Ureda u BiH. Učinak međunarodne prijave žiga jednak je učinku zaštite žiga na temelju nacionalne prijave (čl. 4.), pa tako i prijave podnesene Uredu. Ured može u roku od godinu dana od dana prijama/upisa međunarodne prijave u međunarodni registar kod Međunarodnog Ureda, odbiti međunarodnu registraciju žiga pozivom na odredbe domaćeg prava (čl. 5.). Nakon proteka jednogodišnjeg roka međunarodno registrirani žig ima učinak jednak žigu priznatom i registriranom u Uredu. Ako je neki žig već registriran u nekoj zemlji, a kasnije je ponovno registriran kod Međunarodnog Ureda, tada međunarodna registracija zamjenjuje nacionalnu, bez štete za već stečena prava. Međunarodna registracija traje 20 godina, a taj se rok može uvijek produžiti na daljnjih 20 godina (čl. 6. i 7.). Podaci o međunarodnim žigovima, za razliku od nacionalnih žigova, ne objavljuju se u glasilima nacionalnih ureda. Međunarodne registracije objavljuje Međunarodni Ured u svom časopisu/mjesečniku "Les Marques internationales", a primjerak prijave dostavlja patentnim uredima zemalja u kojima je zaštita zatražena (čl. 3.).¹³

¹² Detaljnije o Pariškoj konvenciji kod *Background Reading Material on Intellectual Property*, WIPO, Geneva 1988., str. 49-65.; i *Introduction to Intellectual Property - Theory and Practice*, WIPO, Geneva 1997., Chapter 18.

¹³ Usp. TOMASOVIĆ, S., *Međunarodna registracija žigova*, Glasnik, 1, 1994., br. 1, str. 85.; te *Introduction to Intellectual Property - Theory and Practice*, WIPO, Geneva 1997., Chapter 21.

6. U području industrijskog vlasništva razvijeni su klasifikacijski sustavi kao pomagala pri prikupljanju, sređivanju, odlaganju, održavanju, ponovnom pronalaženju i korištenju pohranjenih informacija i dokumenata iz područja industrijskog vlasništva.

6.1 Ničanskom klasifikacijom o Međunarodnoj klasifikaciji proizvoda i usluga za registraciju žigova (Nice Agreement Concerning the International Classification of Goods and Services for the Purposes of the Registration of Marks, uspostavljena sporazumom postignutim na Diplomatskoj konferenciji u Nici 1957. godine, u primjeni od 1961. godine, objavljena u Sl. l. SFRJ, br. 51/74., u daljnjem tekstu Ničanski sporazum) ustanovljena je klasifikacija koja sadrži 42 razreda, od kojih se razredi od 1-34. odnose na proizvode, a razredi od 35-42. na usluge. Uz klasifikaciju je izrađen i abecedni popis obuhvaćenih proizvoda i usluga.¹⁴ Zemlje na koje se primjenjuje ovaj sporazum osnovale su posebnu uniju, te pri registriranju žigova prihvaćaju istu klasifikaciju proizvoda i usluga.¹⁵ Za razliku od Međunarodne klasifikacije patenata koja ima izrazito informacijsko-dokumentacijsku zadaću, Ničanska klasifikacija služi prvenstveno da bi se što preciznije i što jednoznačnije utvrdilo za koje se područje i za koje proizvode, odnosno usluge dodjeljuje pravo na uporabu žiga. Pri podnošenju zahtjeva za registraciju žiga u našoj zemlji, kao i za međunarodnu registraciju žiga, obvezno je navođenje razreda i proizvoda na koje se zahtjev odnosi. Od 1. siječnja 1997. godine na snazi je 7. izdanje Ničanske klasifikacije. Početkom 1997. godine Ničanski sporazum je imao 48 država članica.¹⁶

6.2 Lokarnskim sporazumom o Međunarodnoj klasifikaciji industrijskih modela i uzoraka (Locarno Agreement Establishing an International Classification for Industrial Design, uspostavljena na Diplomatskoj konferenciji održanoj u Locranu 1986. godine, objavljen u SL. l. SFRJ, br. 51/74., u daljnjem tekstu Lokarnski sporazum) ustanovljena je klasifikacija proizvoda na koje se primjenjuju industrijski uzorci i modeli, po strukturi slična Ničanskoj klasifikaciji.¹⁷ Zemlje na koje se primjenjuje sporazum osnovale su posebnu uniju. Klasifikacija se sastoji od popisa razreda i podrazreda i abecednog popisa proizvoda (čl. 1.). Klasifikacija ima 32 razreda. Klasifikacija ima administrativni karakter, a svaka je zemlja može primijeniti kao svoj glavni ili pomoćni klasifikacijski sustav.¹⁸

Prema stanju s početka 1997. godine Lokarnski sporazum imao je 28 država članica.¹⁹

¹⁴ Prevedeni tekst Ničanske klasifikacije - Popisa razreda s objašnjenjima, objavljen u "Hrvatskom glasniku intelektualnog vlasništva", 1, 1994., br. 1, str. 99-105.

¹⁵ Detaljnije o Ničanskom sporazumu kod *Background Reading Material on Intellectual Property*, WIPO, Geneva 1988., str. 184-185.

¹⁶ Podatak u službenom glasilu WIPO-a, "Propiedad Industrial y Derecho de Autor", III, 1997., br. 1, str. 32.

¹⁷ Detaljnije o Lokarnskom sporazumu kod *Background Reading Material on Intellectual Property*, WIPO, Geneva 1988., str. 205-207.

¹⁸ Prijevod Lokarnske klasifikacije - Popis razreda i podrazreda, objavljen je u "Hrvatskom glasniku intelektualnog vlasništva", 1, 1994., br. 1, str. 106-110.

¹⁹ Podatak u službenom glasilu WIPO-a, "Propiedad Industrial y Derecho de Autor", III, 1997., br. 1, str. 33.

Nacionalna izdanja klasifikacija postaju službena izdanja klasifikacija na tom jeziku kada ih prihvati WIPO.

7. Sporazum o suradnji u području патената (Patent Cooperation Treaty - PCT i tako u daljnjem tekstu) usvojen je na Diplomatskoj konferenciji u Washingtonu 1970. godine, s ciljem usavršavanja međunarodnopravne zaštite izuma, utvrđivanja postupka za dobivanje pravne zaštite izuma i organiziranja informativne i tehničke službe za zemlje članice. Svrha je sporazuma omogućiti stjecanje patenta u raznim zemljama jednom međunarodnom prijavom i u tu je svrhu utemeljena posebna unija. Međunarodnu prijavu patenta mogu podnijeti pripadnici (fizičke i pravne osobe) zemalja članica i osobe asimilirane u smislu odredaba čl. 3. Pariške konvencije. Međunarodna prijava podnosi se ili nacionalnom patentnom Uredu ili međudržavnoj administraciji (čl. 2/XV i čl. 10.). Uredna međunarodna prijava ima u svim zemljama Unije u kojima je zaštita zatražena učinak nacionalne prijave (čl. 11.). Nakon izradbe međunarodnog rešeršnog izvješća Međunarodni ured, najkasnije u roku od 18 mjeseci od podnesene prijave, objavljuje patentnu prijavu, po mogućnosti zajedno s rešeršnim izvješćem (čl. 20.). Nakon toga nacionalni patentni uredi zemalja u kojima je zatražena zaštita ispituju patentnu prijavu na temelju rešeršnih izvješća. Prethodno međunarodno ispitivanje patentne prijave nije obvezna faza postupka ispitivanja međunarodne prijave, jer svaka zemlja ima mogućnost prilikom ratificiranja, odnosno pristupanja ugovoru, izjaviti da za nju ta faza postupka nije obvezna (čl. 64.). Ako, pak, izvješće o prethodnom međunarodnom ispitivanju postoji, Međunarodni ured, na prijedlog prijavitelja, dostavlja ga određenim nacionalnim patentnim uredima, kako bi oni mogli donijeti konačno rješenje o patentu.²⁰ Prema najnovijim podacima, PCT ima 89 država-članica.²¹

8. Bivša Jugoslavija sklopila je i bilateralne sporazume iz ovoga područja s nizom drugih država. Iako je, kako smo vidjeli, BiH iskazala spremnost i opredijelila se za generalnu sukcesiju glede međunarodnih ugovora bivše Jugoslavije, u bilateralnim odnosima potrebno je da druga ugovorna strana potvrdi sukcesiju u odnosu na državu sljednicu. Tek tada bi se, u međunarodnim odnosima, mogli primjenjivati ranije sklopljeni ugovori. Koliko nam je poznato, takvih slučajeva do sada nije bilo.

9. BiH može zadržati članstvo ili zatražiti članstvo u organizacijama unutar sustava Ujedinjenih naroda i u drugim međunarodnim organizacijama. BiH se sastoji od dva entiteta: Federacije i Republike Srpske. Svaki entitet može i sam sklapati sporazume s državama i međunarodnim organizacijama uz suglasnost Parlamentarne skupštine BiH, koja odlučuje i o davanju suglasnosti na ratifikaciju ugovora (čl. 3. i 4.). Predsjedništvo BiH ovlašteno je, između ostaloga, zastupati BiH u međunarodnim i europskim organizacijama i institucijama, te tražiti članstvo u onim organizacijama i institucijama u kojima BiH još nije član. Predsjedništvo je ovlašteno voditi pregovore o međunarodnim ugovorima BiH, otkazivati i, uz pristanak Parlamenta, ratificirati takve ugovore (čl. 5/3./c) i d.).

²⁰ Detaljnije kod *Introduction to Intellectual Property - Theory and Practice*, WIPO, Geneva 1997., Chapter 20.

²¹ Podatak u službenom glasilu WIPO-a, "Propiedad Industrial y Derecho de Autor", III, 1997., br. 1, str. 97.

U svakom slučaju, svi ugovori koje je ratificirala (nije jasno misli li se pod pojmom "ratifikacija" i na pristupanje i sukcesiju) BiH nakon 1. siječnja 1992., moraju se, odnosno morali su se predložiti članovima Predsjedništva BiH u roku od 15 dana nakon što oni preuzmu dužnost. Svaki takav ugovor koji se ne predloži, bit će poništen. U roku od šest mjeseci nakon prvoga saziva Parlamentarne skupštine, na zahtjev bilo kojega člana Predsjedništva, Parlamentarna skupština razmotrit će hoće li poništiti još koji takav ugovor (Ustav BiH, Aneks II. t. 5.).

Svi međunarodni ugovori i sporazumi na snazi u Federaciji na dan stupanja na snagu Ustava Federacije ostaju na snazi ukoliko ih ne opozove predsjednik Federacije sukladno odredbama članka VII/4. (Ustav, čl. VIII/5).

III. NACIONALNI IZVORI PRAVA INDUSTRIJSKOGA VLASNIŠTVA

1. Nakon osamostaljenja, na temelju Amandmana LI. točka 5. stavak 3. na Ustav BiH, Predsjedništvo RBiH, na prijedlog Vlade RBiH, donijelo je vrlo bitnu uredbu - Uredbu sa zakonskom snagom o preuzimanju i primjenjivanju saveznih zakona koji se u BiH primjenjuju kao republički zakoni (Službeni list BiH, br. 2/92 od 11. travnja 1992. godine - u daljnjem tekstu Uredba). Tako su preuzeti i primjenjuju se u BiH kao republički zakoni i niz propisa relevantnih za područje industrijskog vlasništva. Do izgradnje cjelovitoga pravnog sustava BiH u području industrijskoga vlasništva još uvijek se primjenjuju preuzeti propisi bivše SFRJ. Tako je BiH preuzela savezni Zakon o zaštiti izuma, tehničkih unapređenja i znakova razlikovanja (Sl. l. SFRJ, br. 34/81, 3/90 - u daljnjem tekstu ZIV).²²

ZIV-om se uređuje zaštita izuma, tehničkih unapređenja i znakova razlikovanja, te zaštita prava stvaratelja i nositelja prava utvrđenih ZIV-om. Izum se štiti patentom. Novi oblici tijela, slike i crteži štite se modelom, odnosno uzorkom. Robni i uslužni znakovi štite se robnim, odnosno uslužnim žigovima. Geografski nazivi proizvoda štite se oznakom podrijetla proizvoda. Tehničko unapređenje štiti se pod uvjetima i na način uređen općim aktima poduzeća i drugih pravnih osoba, odnosno općim aktom druge društvene pravne osobe, u skladu sa ZIV-om.

2. Istodobno su preuzeti i "provedbeni" pravilnici bivše SFRJ s područja industrijskog vlasništva, kao bosanskohercegovački propisi.²³

2.1 Pravilnikom o postupku za priznanje patenta pobliže se uređuje: pokretanje postupka za priznanje patenta i upis prijave patenta u registar prijave; deponiranje mikroorganizama za potrebe patentne zaštite mikrobioloških izuma; postupak ispitivanja prijave patenta prije objave; postupak potpunog ispitivanja prijave patenta; postupak u svezi s dopunskom i izdvojenom prijavom patenata; postupak izdavanja potvrde o pravu prvenstva; upis promjene u registar; postupak u povodu prigovora na

²² Uredbe sa zakonskom snagom o preuzimanju i primjenjivanju saveznih zakona koji se u BiH primjenjuju kao republički zakoni, "Službeni list BiH", V. dio, točka 2.

²³ Savezni propisi doneseni za provođenje i izvršavanje ZIV preuzimaju se i primjenjuju u BiH kao republički propisi, ako su u suglasnosti s Ustavom/ima i Uredbom sa zakonskom snagom o preuzimanju i primjenjivanju saveznih zakona koji se u BiH primjenjuju kao republički zakoni (spomenuta Uredba, članak 2.).

rješenje o usvajanju zahtjeva za priznanje patenta; postupak proglašavanja ništavim rješenja o priznanju prava na patent; ispravak pogriješke; te skup podataka koji se objavljuju u službenom glasilu Ureda za industrijsko vlasništvo (u daljnjem tekstu Ured).

2.2 Pravilnikom o postupku za priznanje prava na žig propisuje se: način sastavljanja i podnošenja, te bitni elementi prijave žiga; postupak s prijavom; upis promjena koje se odnose na žig ili na njegova nositelja; postupak prestanka važenja žiga; postupak za proglašavanje ništavim rješenja o priznanju prava na žig; postupak za izdavanje potvrde; pitanja koja se odnose na upis prijava u registar prijava i registar žigova; pitanja koja se odnose na izdavanje isprave o žigu i objava podataka o registriranom žigu u službenom glasilu Ureda.

2.3 Pravilnikom o postupku za priznanje prava na model, odnosno uzorak propisuje se: način sastavljanja i bitni elementi za podnošenje prijave modela odnosno uzorka; postupak u povodu prijave; upis promjena koje se odnose na model odnosno uzorak ili na njegova nositelja; postupak za proglašavanje ništavim rješenja o priznanju prava na model odnosno uzorak; postupak za izdavanje potvrde; pitanja koja se odnose na upis prijava u registar prijava i registar zaštićenih modela odnosno uzoraka; pitanja koja se odnose na izdavanje isprave modela odnosno uzorka i objava podataka o registriranom modelu odnosno uzorku u službenom glasilu Ureda.

2.4 Pitanja u svezi s postupkom za ustanovljenje oznake podrijetla proizvoda i za upis ovlaštenih korisnika te oznake pobliže su uređeni člancima 41-44. Pravilnika o pobližem uređivanju pitanja u svezi s postupkom za priznanje prava kojima se štite izumi i znakovi razlikovanja (Sl. l. SFRJ, br. 35/82.).

Sigurno je da stanje s važećim propisima o oznaci podrijetla proizvoda nije zadovoljavajuće. Na snazi su, dakle, preuzeti propisi bivše SFR Jugoslavije koji su već tada bili nesređeni i neodgovarajući. Najznačajniji dio postupka za utvrđivanje oznake podrijetla proizvoda i stjecanja prava uporabe zaštićene oznake podrijetla, postupak pred tijelima gospodarske/ih komore/a BiH nije uopće uređen propisima (osim s nekoliko načelnih uredba u ZIV-u).²⁴

Uostalom, Uredbom sa zakonskom snagom o neprimjenjivanju odredaba saveznih zakona i propisa donesenih za njihovo izvršavanje na teritoriju SBiH, čl. 1/i/5 ("Sl. l. BiH", br. 2/92.) ionako se isključuje primjena saveznog Zakona o Privrednoj komori Jugoslavije (Sl. l. SFRJ, br. 42/90), ali i propisa donesenih za njegovo izvršenje.

3. U nadležnosti institucija BiH su, između ostalih, i poslovi vanjskotrgovinske, carinske i monetarne politike. Sve vladine funkcije koje nisu, po ovom Ustavu, izričito dodijeljene institucijama BiH, pripadaju entitetima. Tako se Ustavom Federacije preoblikuje unutarnji ustroj teritorija s većinskim bošnjačkim i hrvatskim pučanstvom u BiH u Federaciju koja se sastoji od federalnih jedinica s jednakim pravima i odgovornostima (čl. I/1.). Federacija se sastoji od federalnih jedinica (županija). U isključivoj ovlasti Federacije je, između ostaloga, donošenje propisa o pravima vezanim uz industrijsko vlasništvo, pa smatramo da će federalna zakonodavna vlast uskoro

²⁴ Detaljnije kod ČIZMIĆ, J., *Oznaka podrijetla proizvoda*, "Pravo u gospodarstvu", vol. 35, 1996., br. 5-6, str. 534-549.

donijeti i neke propise relevantne za područje industrijskog vlasništva. Svi zakoni i drugi propisi na snazi u Federaciji na dan stupanja na snagu Ustava Federacije (ponoć 30. ožujka 1994. godine) ostali su na snazi u mjeri u kojoj se ne kose s Ustavom, svakako ukoliko mjerodavno tijelo vlasti nije odredilo drukčije.

IV. UMJESTO ZAKLJUČKA - IZVORI PRAVA INDUSTRIJSKOG VLASNIŠTVA DE LEGE FERENDA

1. U ovom se trenutku ne može sa sigurnošću predvidjeti sudbina postojećih međunarodnih i nacionalnih izvora prava industrijskog vlasništva nakon potpune uspostave Federacije i BiH. Odredbe ustava Federacije i BiH načelne su prirode i, po našem mišljenju, dvojbene, a državni i federalni zakonski i podzakonski propisi relevantni za područje industrijskog vlasništva još nisu doneseni. Posebno se ne bismo složili s zakonodavnim ovlaštenjima entiteta na području industrijskog vlasništva. Kako smo vidjeli u Ustavu BiH, koja je jedina priznata kao država i međunarodnopravni subjekt, u čl. 3. st. 1. među taksativno nabrojanim zakonodavnim ovlastima države BiH ne nalazi se i industrijsko vlasništvo, za koje je predviđena nadležnost entiteta. Ovakovo rješenje smatramo nerazumnim, štoviše, protivnim međunarodnim ugovorima i običajima, prema kojima je zakonodavna nadležnost na području industrijskog vlasništva rezervirana za države. Kako je teško predvidjeti da bi se u skorije vrijeme mogle mijenjati ustavne odredbe, a zakonodavna aktivnost na području industrijskog vlasništva je nužna, privremeno bi se zakonodavna ovlaštenja države BiH na području industrijskog vlasništva mogla izvoditi iz ustavnih odredaba čl. 3. st. 5a., prema kojima BiH uz suglasnost entiteta, može preuzeti nadležnost i za one poslove koji su od značenja za međunarodni subjektivitet BiH.

Izgradnja novoga pravnog sustava industrijskog vlasništva u BiH, sa strateškim priključcima na europsko okruženje, nameće se kao imperativ. Potrebno je napomenuti da se u ovom međuvremenu do izgradnje cjelovitog pravnog sustava BiH, na području industrijskog vlasništva još uvijek, uz neznatne izmjene, primjenjuju preuzeti propisi bivše SFRJ, ali bi pored spomenutih propisa, već sada na domaćem planu trebalo donijeti neke propise i oformiti nacionalni Ured.

2.1 Prije svega trebalo bi oformiti Ured BiH, što je i obveza prema odredbama Pariške konvencije. Pored temeljne funkcije - zaštite prava s područja industrijskog vlasništva, Ured bi korisnicima pružao i niz usluga koje su u svezi s zaštitom prava iz područja industrijskog vlasništva. Tako bi, pored ostaloga, izdavao stručne publikacije, pružao usluge pretrage patentne i druge dokumentacije, izrade fotokopija, organizirao i provodio polaganje stručnog ispita za (patentne) zastupnike, vodio registar zastupnika i dr.

Prema spoznajama autora u Sarajevu je oformljen Sektor za patente pri Zavodu za standardizaciju, mjeriteljstvo i patente Bosne i Hercegovine, pred kojim bi fizičke i pravne osobe mogle zatražiti zaštitu svojih prava s područja industrijskog vlasništva za teritorij BiH. Vjerojatno je Sektor utemeljen i djeluje na temelju odredaba čl. 3. Uredbe, na temelju kojih se prava, dužnosti i odgovornosti saveznih državnih organa, pa time i

Saveznog zavoda za patente, koji su utemeljeni poradi provedaba i izvršavanja zakona i provedbenih propisa koje je BiH preuzela, postaju prava, dužnosti i odgovornosti republičkih organa. Zahvaljujući potpori WIPO i EPO, Sekretarijat je privremeno preuzeo dio poslova još neoformljenog Ureda, a njegova se djelatnost ponajviše svodi na zaprimanje prijava kako bi se prijaviteljima osiguralo pravo prvenstva, te prenošenje prijavljenih i stečenih prava kod bivšeg Saveznog zavoda za patente prije 1. ožujka 1992. godine. Ipak treba napomenuti da se doseg odluke Republike BiH (u tom trenutku de facto samo teritorij pod "kontrolom" Bošnjaka) o osnivanju i radu ovoga Ureda odnosi samo na teritorij Federacije pod kontrolom, odnosno s većinskim bošnjačkim stanovništvom, te da bi ovlašteno tijelo trebalo donijeti odluku o osnivanju Ureda u skladu s odredbama propisa "dejtonske BiH", odnosno jedinstvenog Ureda za cijelu državu BiH, na što se BiH i obvezala sukcesijom Pariške konvencije (članak 12.).

Treba napomenuti da se na teritoriju BiH izumi mogu zaštititi i podnošenjem međunarodne patentne prijave preko PCT-a, kojem je, kako smo vidjeli, BiH pristupila 30. travnja 1996. godine.

2.2 Prihvatanjem Pariške konvencije, najstarijeg i najznačajnijeg instrumenta međunarodne zaštite svih prava iz područja industrijskog vlasništva, BiH se obvezala, između ostalog, izdavati službeno periodično glasilo u kojemu će se redovito objavljivati imena nositelja dobivenih patenata, s kratkim opisom zaštićenih izuma, te reprodukcije svih zaštićenih žigova (Pariška konvencija, čl. 12.). Zbog dobro poznate situacije u BiH razumljivo je i određeno kašnjenje s pojavom glasila. Temeljni zadatak Glasila, nametnut spomenutim odredbama Pariške konvencije, redovito je objavljivanje prijava patenata, dodijeljenih patenata, registriranih žigova, zaštićenih modela i uzoraka, proizvoda s zaštićenim geografskim podrijetlom. Nesumnjiva je važnost tih informacija za poslovnu i razvojnu politiku svakoga gospodarskog subjekta. Osim izvršenja ove temeljne zadaće Glasilo može biti i stručno-informativni časopis, otvoren i za suradnike izvan Ureda.

2.3 Trenutkom svoga državnopravnoga osamostaljenja BiH je, vidjeli smo, odrekla legitimitet i legalitet svim tijelima tadašnje Federacije pa i Saveznom zavodu za patente bivše Jugoslavije. Kako u organizacijskom smislu ta institucija i dalje funkcionira, iako je ona sa stajališta pravnoga poretka BiH postala pravno nepostojeće tijelo, svakako bi trebalo pravno urediti sudbinu postupaka u kojima je stranka bila s područja BiH, a koji su bili u tijeku u trenutku raspada bivše Jugoslavije, te mogućnost pobijanja, priznanja i izvršenja njezinih odluka.

3. Također bi trebalo donijeti i Zakonom o upravnim pristojbama u području prava industrijskog vlasništva i pripadajuću Tarifu upravnih pristojba za stjecanje i održavanje prava, te za sve spise i radnje pred Uredom u postupcima na području prava industrijskog vlasništva. Nastanak pristojbene obveze vezan je za trenutak predaje zahtjeva ili dospijeće roka za plaćanje pristojbe za održavanje prava, odnosno za odluku Ureda. Daljnja pravodobna plaćanja pristojba za održavanje prava briga su samoga nositelja prava, koji ta plaćanja obavlja samostalno, tj. bez poziva Ureda, vodeći računa da mu priznato pravo ne prestane važiti s razloga neplaćanja pristojba za održavanje.

4.1 U praksi je puno puta dokazano da je gotovo lakše stvoriti izum nego ga dokazati ili dobiti odgovarajuću zaštitu i naknadu. Nepoznavanje prava industrijskog vlasništva i nedostatak stručnih kadrova predstavljaju, za sada, prepreku efikasnijem rješavanju problema iz područja industrijskog vlasništva u BiH.²⁵

U svakoj zemlji postoji državno (upravno) tijelo kojemu se podnose, odnosno predaju zahtjevi za zaštitu industrijskog vlasništva. U BiH to je, odnosno bit će, Ured. Izrada zahtjeva (prijave) za zaštitu prava iz područja industrijskog vlasništva, kao i provedba postupka zaštite, složen je zadatak. Propisi, doduše, uređuju postupak stjecanja zaštite, te oblik i sadržaj zahtjeva (prijava) kojima se inicira taj postupak. Ali sama činjenica postojanja zakonske regulative na području industrijskog vlasništva nije dovoljna da potencijalnim titularima tih prava osigura optimalnu zaštitu. Zbog složenosti ove materije nužno je postojanje i sustavno osposobljavanje stručnjaka koji temeljito poznaju pravo industrijskog vlasništva. Izumitelji i drugi vlasnici (tvorci) novih ideja, koji su bosanskohercegovački državljani, mogu sami neposredno zaključivati sve pravne poslove i poduzimati druge radnje u svezi sa zaštitom njihovih prava. Ali, kako se najčešće radi o vrlo stručnim poslovima, izumitelji i drugi autori upućeni su na zastupnike koji su posebno kvalificirani za obavljanje svih poslova na području zaštite industrijskog vlasništva - patentne zastupnike. Inozemni pripadnici (fizičke i pravne osobe) glede zaštite prava s područja industrijskog vlasništva uživaju ista prava kao i domaći pripadnici, odnosno mogu ostvarivati svoja prava u skladu s uvjetima predviđenim ZIV-om, važećim bosanskohercegovačkim propisima i međunarodnim konvencijama i ugovorima koje je BiH prihvatila. U nedostatku ovih međunarodnih izvora na inozemne pripadnike primjenjivat će se načelo uzajamnosti (reciprociteta) glede stjecanja, trajanja i prestanka prava s područja industrijskog vlasništva.²⁶ Važno je još jednom napomenuti da inozemni prijavitelji mogu ostvarivati svoja prava s područja industrijskog vlasništva pred domaćim upravnim tijelima ili sudovima samo putem ovlaštenog patentnog zastupnika, koji mora biti državljanin BiH ili domaća pravna osoba. Popis zastupnika može se dobiti u Uredu, a objavljuje se i u službenom glasilu.

Ako bi, ipak, inozemni prijavitelj podnio prijavu izuma, modela ili žiga neposredno Uredu, smatramo da bi Ured tom prijavitelju trebao odrediti privremenog (patentnog) zastupnika. Privremeni zastupnik bi morao, po nalogu Ureda, uspostaviti kontakt s inozemnim prijaviteljem, a poradi dobivanja zastupničke punomoći. Inozemni prijavitelj, zasigurno, nije obavezan zastupničku punomoć predati privremenom zastupniku, već se može odlučiti za izbor nekoga drugog ovlaštenog patentnog zastupnika. Opće važeće

²⁵ Industrijski razvijene zemlje vrlo rano su spoznale značenje zaštite industrijskog vlasništva i bogatstvo koje ono donosi, kao i nužnost sustavne pripreme stručnjaka koji poznaju pravo industrijskog vlasništva i imaju temeljita znanja o korištenju sustava patentnih i drugih tehničko-tehnoloških i znanstvenih informacija. Zato te zemlje, u pravilu, imaju i razvijene sustave prava industrijskog vlasništva, kao i usavršene pravno-institucijske oblike međunarodne suradnje na tome području.

²⁶ Vidjeti članak 11. Zakona o patentima i znacima razlikovanja, SL. l. Republike BiH, br. 21/93 i 13/94.

je pravilo da i bosanskohercegovački prijavitelji moraju imati zastupnika za svaku prijavu u drugoj zemlji, kao što i inozemni prijavitelji moraju imati zastupnika u BiH. Ipak domaći prijavitelji ne mogu tražiti zaštitu prava iz područja industrijskog vlasništva u inozemstvu, ako prethodno ne podnesu URED-u zahtjev za priznanje tih prava, te ako od dana podnošenja prijave URED-u nije proteklo najmanje tri mjeseca.²⁷

4.2 Temeljni je zadatak patentnog zastupnika pružati profesionalne usluge zainteresiranim klijentima (individualnim klijentima, poduzećima ili inozemnim klijentima). Patentni zastupnik savjetuje klijenta kako zaštititi izume ili znakove razlikovanja, izrađuje pismeni zahtjev za priznanje prava čija se zaštita traži i vodi postupak prijave kod Ureda, savjetuje klijenta glede iskorištavanja njegova prava, a osobito kod ugovora o licenci.²⁸

Između ostalog, patentni zastupnik inozemnim prijaviteljima osigurava i jezičnu konverziju domaćih propisa, prijevode njihovih patentnih isprava i sve ostale potrebne informacije.

²⁷ Pod pojmom "patentni zastupnik" misli se na osobu (pravnu ili fizičku) upisanu u registar zastupnika koji vodi DZIV (ZIV, čl. 172a, st. 1.), a koja u skladu s odredbama zakona obavlja poslove patentnog zastupnika. Patentni zastupnik bavi se uglavnom rješavanjem svih pravnih i tehničkih problema iz područja industrijskog vlasništva, u okvirima određenim nacionalnim propisima. Usp. De ELZABURU, A., *Patent Agents - Their Role*, BLTC/19, p. 6. i *Industrial Designs, Copyright and Patent Agents*, Issued by Chartered Institute of Patent Agents, London 1992.

Patentni zastupnici osposobljeni su za pružanje usluga i savjeta o svim aspektima zaštite novih intelektualnih tvorevina bilo da je u pitanju novi izum, znakovi razlikovanja ili problem koji uključuje i više od jednog od ovih fenomena. Za stručnjake koji se bave poslovima patentnog zastupnika u inozemstvu se najčešće koristi naziv "patent agent", a, u zavisnosti od okolnosti u pojedinim zemljama, i "patent attorney", "industrial property agent", "patentni advokat", "l'agent de brevets", "der Patentanwalt", odnosno samo "attorney". U nekim zemljama poslovima zaštite žigova bave se specijalizirani stručnjaci - "trade marks agents". Zaštita i uporaba žiga složeno je pravno područje u kojemu se ponekad javljaju problemi za čije je rješavanje potrebno posebno znanje, pa je u interesu podnositelja zahtjeva za zaštitu žiga konzultirati i angažirati ovlaštenog trade mark agenta. Trade mark agent obavlja slične poslove za vlasnika žiga kao i patentni zastupnik za vlasnika izuma. Usp. KIMURA, S., *The Role and tasks of a Trademark Attorney*, "Intellectual Property in Asia and the Pacific", 8, 1994., 45. i *Trade Marks, Registered Trade Marks and Patent Agents*, The Chartered Institute of Patent Agents, London 1992. c

Poslovima zastupnika u nekim zemljama bave se i posebne institucije državnog ili poludržavnog karaktera, kao npr. "Danubia" u Mađarskoj, "Poloservice" u Poljskoj, "Utrin" u bivšoj Čehoslovačkoj, a u nekim zemljama poslove zastupanja na području prijave inozemnih izuma i znakova razlikovanja vode i komore.

²⁸ Patentni zastupnik mora poznavati i pratiti domaće i inozemne (međunarodne) propise iz područja prava industrijskog vlasništva kako bi u svakom trenutku mogao obavljati složene poslove patentnog zastupnika kao npr.: savjetovati klijenta treba li i kada zatražiti zaštitu prava; utvrditi je li vjerojatno da će se za navedeno pravo steći zaštita; ukazati treba li štititi prava i izvan zemlje (i u kojim zemljama), posebno poradi stjecanja prvenstva ili mogućnosti ustupanja licence i know-how; obaviti odgovarajuću pretragu (rešerš) kod DZIV-a kako domaćih, tako i inozemnih prijava u cilju utvrđivanja stanja tehnike; izraditi pismeni zahtjev za priznanje prava čija se zaštita traži i obavljati sve poslove u postupku prijavljivanja tih prava kod DZIV-a; pratiti rok važenja patenata i znakova razlikovanja poradi njihove obnove i plaćanja pristojbi; ulagati prigovore i zatražiti stavljanje izvan snage već važećih patenata i znakova razlikovanja trećih osoba u zemlji i inozemstvu, ukoliko je to utemeljeno; savjetovati i zastupati klijente tijekom pregovora ili prigodom zaključivanja ugovora o licenci, know-how i drugih zaštićenih i nezaštićenih prava ponuditelja i dr.

Osobito složeni poslovi patentnog zastupnika odnose se na vođenje postupka pred sudovima glede sporova koji mogu nastati u svezi s iskorištavanjem i/ili zaštitom prava iz područja industrijskog vlasništva. Potrebno je istaknuti da patentni zastupnici koji nemaju položen pravosudni ispit ne mogu svoje klijente zastupati pred sudovima. Ovaj problem može se, naravno, riješiti angažiranjem nekog od odvjetnika koji se specijalizirao na području prava industrijskog vlasništva. Ured komunicirat će samo sa zastupnikom navedenim u zahtjevu (prijavi) za zaštitu prava iz područja industrijskog vlasništva, odnosno zastupnikom kojega je izabrao nositelj prava. Za zastupanje patentni zastupnik bi trebao dobiti od klijenta punomoć. U načelu, punomoć se patentnim zastupnicima daje za zastupanje pred sudovima ili tijelima uprave, odnosno za zastupanje pred Uredom. Priopćenja izvršena patentnom zastupniku imaju iste pravne posljedice kao da su izvršena i samom klijentu. Zato je patentni zastupnik dužan prijaviti promjenu svoje adrese kako Uredu, tako i svom klijentu od kojega prima instrukcije za rad. Nositelj prava (klijent) u svako doba može otkazati zastupanje i o tome pismeno mora izvijestiti Ured. Pritom je dužan navesti ime novoga zastupnika ili izvijestiti Ured da će sam štititi svoje interese, te da se ubuduće sva priopćenja šalju na njegovu adresu. Patentni zastupnik također može otkazati zastupanje, o čemu izvješćuje Ured i ranijeg klijenta. Patentni zastupnik bi, međutim, bio obvezan i pored otkaza nastaviti zastupanje ako je potrebno da se od klijenta otkloni šteta, ali najviše 30 dana od dana priopćenja otkaza zastupanja. U svakom je slučaju patentni zastupnik po prestanku zastupanja dužan klijentu, na njegov zahtjev, predati sve klijentove spise i isprave.

4.3 Patentni zastupnici za svoj rad naplaćuju naknadu. Dok su troškovi postupka zaštite prava iz područja industrijskog vlasništva kod Ured unaprijed određeni zakonom ili drugim propisima, naknada (nagrada) za rad patentnog zastupnika nije unaprijed određena, već je predmet dogovora patentnog zastupnika i klijenta prije početka izradbe prijave, odnosno pružanja drugih usluga. Poslovi u svezi sa zaštitom izuma i znakova razlikovanja izuzetno su složeni i zahtijevaju posebnu obradu i odgovarajuće stručnjake, pa je i prirodno da su i troškovi takvoga rada visoki. Visinu naknade propisuje svaki patentni zastupnik, u načelu, prema složenosti i opsegu poslova. U inozemstvu u nizu zemalja patentni zastupnici usvojili su jedinstvene tarife, a osobito za zastupanje inozemnih klijenata. Tako se u određivanju naknade ne javlja konkurencija, a klijenti se opredjeljuju ne prema naknadi već prema stručnosti i specijalnosti zastupnika. Štoviše, uobičajeno je da patentni zastupnici obvezno unaprijed šalju inozemnim klijentima svoje tarife, tiskane na jednom ili više svjetskih jezika.²⁹

4.4 Pored patentnih zastupnika u praksi se javljaju i dvije skupine osoba čija se djelatnost odvija i čija su znanja i stručnost nužni na području zaštite industrijskog vlasništva - patentni inženjeri i pravnici u gospodarstvu. U praksi je katkad teško razgraničiti poslove koje obavljaju patentni zastupnici od poslova patentnih inženjera i pravnika u gospodarstvu. Naime, i patentni inženjer i pravnik u gospodarstvu obavljaju na određeni način poslove zastupanja, dok, s druge strane, poduzeće može angažirati

²⁹ Detaljnije kod ČIZMIĆ, J., *Patentni zastupnik*, "Privreda i pravo", vol. 33, 1994., br. 1-2, str. 69-80.

patentnog zastupnika da obavlja poslove pravnika u gospodarstvu ili patentnog inženjera, a da on pritom ne bude istodobno i djelatnik toga poduzeća.

5. Što se novih međunarodnih izvora prava industrijskog vlasništva tiče, aktivnosti BiH trebale bi biti vezane uz harmonizaciju prava industrijskog vlasništva pod okriljem WIPO-a, kao i aktivnosti oko pristupanja GATT/WTO-u (Svjetskoj organizaciji za trgovinu), a time i Ugovoru o trgovinskim aspektima intelektualnog vlasništva, tzv. TRIPS-u, te preostalim međunarodnim ugovorima u području industrijskog vlasništva, kao npr. Konvenciji o Međunarodnoj klasifikaciji патената.

5.1 Značenje međunarodne zaštite industrijskog vlasništva je, prije svega, ekonomsko - vrijednost znanja kao robe na svjetskom tržištu. U sklopu Urugvajске runde (u daljnjem tekstu UR),³⁰ postavljen je zahtjev za uključenje učinkovite zaštite intelektualnog vlasništva u sustav Općeg sporazuma o trgovini i carinama - GATT-a. Prije svega, radilo se o stvaranju sustava ekonomskih prinuda, u sklopu mehanizma GATT-a, primjenom načela reciprociteta od strane industrijski razvijenih zemalja, glavnih nositelja prava intelektualnog vlasništva.³¹

Na temelju UR osnovana je, između ostaloga, i stalna ustanova - Svjetska trgovinska organizacija (WTO - World Trade Organization). U Aneksu 1C UR donosi Sporazum o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva, koji bi trebao nadzirati udovoljavanje domaćeg zakonodavstva Sporazumu u sklopu UR. S WTO intelektualno vlasništvo dobiva novu dimenziju - svjetsku globalizaciju na području industrijskog vlasništva. Ubrzani razvitak trgovine, a osobito razvitak novih oblika informatičke tehnologije, smanjili su mogućnost uspješne kontrole i zaštite industrijskog vlasništva samo u državnim okvirima i vlastitom legislativom, što je uvjetovalo potrebu uređenja aspekata industrijskog vlasništva na svjetskoj razini, sada koristeći mehanizme WTO-a. U sklopu WTO i WIPO okončani su procesi definiranja temeljnih odrednica i normi. Pristupanje u WTO uvjetovano je pristupanjem Sporazumu o trgovinskim aspektima intelektualnog vlasništva. Naime, uvjeti za pristupanje WTO-u sveobuhvatno su i detaljno razrađeni u posebnom dijelu dokumenta o WTO-u zvanom Sporazum o trgovinskim aspektima intelektualnog vlasništva (TRIPS Agreement - Trade Related Intellectual Property Aspects, u daljnjem tekstu TRIPS), kojima se postavljaju izuzetno visoki vrijednosni standardi za uređenost intelektualnoga vlasništva u svakoj od zemalja. Sporazum TRIPS zahtijeva od svake države ugovornice određene odredbe njezina zakonodavstva i određenu vezanost međunarodnim ugovorima, te određene odredbe sudskoga građanskog postupka, kaznenoga prava i postupka, upravnoga postupka, te posebno carinsku kontrolu na granicama.³²

BiH, smatramo, ne udovoljava, za sada, tim uvjetima. BiH, koja još nije članica WTO-a, predstoji time ugradnja relevantnih aspekata u pripadajuću legislativu na području industrijskog vlasništva.

³⁰ Urugvajска runda je naziv za pregovore koji su devet godina vođeni u okviru Općeg sporazuma o trgovini i carinama (GATT), između ostaloga i o industrijskom vlasništvu.

³¹ Detaljnije kod YAMBRUSIC, E. S., *Trade - Based Approaches to the Protection of Intellectual Property*, New York - London - Rome, 1992.

³² Detaljnije kod BLAKENEY, M., *Trade Related Aspects of Intellectual Property*, Sweet & Maxwell, 1996.

5.2 Ugovor o patentnom zakonu (Patent Law Treaty - u daljnjem tekstu PLT) skraćeni je naziv za uspostavljenu dugogodišnju aktivnost zemalja članica u okviru WIPO-a, ambicija koje je harmonizacija patentnih zakona na globalnoj svjetskoj razini. PLT naznačuje sporazum za međunarodni ugovor koji regulira podnošenje, pretraživanje i prethodno ispitivanje patentnih prijava, te razdiobu tehničkih informacija sadržanih u patentnim prijavama. Time bi se postigao pojednostavljeni te ujedno učinkovitiji i racionalniji postupak stjecanja patentne zaštite u različitim zemljama svijeta.

5.3 Konvencija o izdavanju europskih patenata -

5.3.1 Niz multilateralnih međunarodnih ugovora o industrijskom vlasništvu zaključen je na regionalnoj osnovi. Takvi se ugovori protežu ili na sve zemlje nekog kontinenta ili pak na uža područja, kao što je slučaj s Europskom unijom. Od novijih aktivnosti za nas je od posebnog značenja unificiranje prava industrijskog vlasništva u europskim zemljama. Imajući u vidu da izumitelji iz BIH, kako fizičke, tako i pravne osobe, sve češće podnose patentne prijave u zapadnoeuropskim zemljama, posebnu pozornost posvetit ćemo odredbama Konvencije o izdavanju europskih patenata, čiji je kraći naziv Konvencija o europskom patentu (European Patent Convention, u daljnjem tekstu - EPC).³³

Prema prvobitnoj zamisli, svrha ove multilateralne konvencije jest da se putem "europskog patenta" olakša i pojeftini ostvarivanje zaštite i iskorištavanje izuma i najnovijih tehničkih dostignuća u drugim zemljama članicama nove Organizacije. Uspostavljanje centralizirane procedure za izdavanje patenata i jednoobraznih pravila koja se primjenjuju na izdate patente, učinilo je Konvenciju snažnim instrumentom poticanja tehničkog, industrijskog i gospodarskog napretka u državama-članicama. Postupak stjecanja europskog patenta nije odvojen od nacionalnih postupaka za stjecanje patenta. Podnositelj patentne prijave ima mogućnost kod traženja patentne zaštite u jednoj ili više zemalja članica, podnijeti prijavu u svakom nacionalnom patentnom uredu zemalja u kojima želi ostvariti patentnu zaštitu, ili pomoću jedne prijave europskog patenta, u jednom postupku, ostvariti zaštitu u svim zemljama članicama u kojima to želi.³⁴

³³ Detaljnije kod: SINGER, *The European Patent Convention*, Sweet and Maxwell, London 1995.; PATERSON, G., *The European Patent System*, Sweet and Maxwell, London 1992.; VOSSIUS, V. i dr., *European Patent Materials and Index*, Sweet and Maxwell, London 1995.; TRITTON, G., *Intellectual Property in Europe*, Sweet and Maxwell, London, 1996.

EPC je potpisana 5. listopada 1973. godine na diplomatskoj konferenciji u Münchenu, a stupila je na snagu 19. listopada 1977. godine. Prve prijave na temelju njenih odredaba podnesene su 1. lipnja 1978. godine, a prvi patenti odobreni su u siječnju 1980. godine. Istodobno je donesen i Pravilnik o izvršenju EPC (u daljnjem tekstu - Pravilnik). Konvencijom je osnovana Organizacija s patentnom administracijom u Münchenu i njenom ispostavom u Haagu. Organizacijom upravlja Upravni odbor, u kojemu je zastupljena svaka članica (čl. 4., 5. i 6.). Osim država koje su sudjelovale na diplomatskoj konferenciji u Münchenu, predviđeno je da konvenciji mogu pristupiti i ostale europske države kojima Upravni odbor novonastale Organizacije uputi poziv za pristupanje (čl. 165. i 166.). Trenutno Europska patentna organizacija ima 17 zemalja-članica: Austria, Belgium, Switzerland, Germany, Denmark, Spain, France, United Kingdom, Greece, Ireland, Italy, Liechtenstein, Luxembourg, Monaco, Netherlands, Portugal, Sweden.

³⁴ Detaljnije kod: *How to get a European patent - Guide for applicants*, EPO, München, 199., str. 4-5.

Europski patent ima isti učinak kao i patent koji je izdat od domaćeg (nacionalnog) patentnog ureda, uz eventualne rezerve predviđene u EPC. Europski patent nije jedinstveno i usuglašeno pravo industrijskog vlasništva, ali omogućuje zaštitu u onim zemljama EU u kojima to želi podnositelj prijave. Prednost tog sustava je u njegovoj prilagodljivosti, a nedostaci proizlaze iz složenosti postupka i visine troškova. Osim toga, sustav ne propisuje sudsku nadležnost na europskoj razini za slučajeve patentnih sporova, pa sudovi u pojedinim državama-članicama Europske unije mogu donositi različite odluke.

Na temelju iskustva i gledišta dosadašnjih korisnika, sustav "europskog patenta" uglavnom je zadovoljavajući, iako zahtijeva neke promjene - poglavito na području patentne zaštite biotehnoloških izuma.³⁵

5.3.2 Na Münchenskoj diplomatskoj konferenciji, 5. listopada 1973. godine predloženo je osnivanje Europskog patentnog ureda (European Patent Office, u daljnjem tekstu - EPO). EPC je stupila na snagu 7. listopada 1977. godine i tim činom osnovan je i EPO, integrirajući i tada postojeći Međunarodni patentni institut. Ured je primio prve patentne prijave već 1. lipnja 1978. godine. Glavno sjedište EPO-a je u Münchenu, podružnica Ureda je u Haagu, a niži uredi su u Berlinu i Beču.³⁶

EPO je primjer uspješne gospodarske i političke suradnje između europskih zemalja, koja je omogućila ishodenje patentne zaštite u 17 europskih zemalja na temelju jedne patentne prijave i u jedinstvenom postupku.³⁷

BiH predstoji pridruženje, u odgovarajućem statusu, sustavu Europske patentne organizacije.

5.3.3 EPC jest posebni multilateralni ugovor između europskih država, zemalja članica Unije, koji, sukladno odredbama čl. 19., ne smije ni u čemu proturječiti odredbama Pariške konvencije. EPC u odnosu prema Pariškoj konvenciji predstavlja samo posebni sporazum u smislu Pariške konvencije čije se odredbe o pravu prvenstva i nacionalnom tretmanu stranih prijavitelja primjenjuju i u postupku po EPC. EPC je

³⁵ Usp. NEŽIĆ, LJ., *Prvi akcijski program za inovacije u Europskoj uniji*, "Hrvatski glasnik intelektualnog vlasništva", 4, 1997., br. 1, str. 207-208.

³⁶ Detaljnije kod Jozo Čizmić: KONVENCIJA O EUROPSKOME PATENTU, "Pravo u gospodarstvu", god. 36, 1997., br. 4, str. 714-724.

³⁷ *EPO - Facts and Figures*, EPO, München 1991., str. 3.

Ipak se u novije vrijeme postavlja pitanje udovoljava li još uvijek sadašnji oblik Europskog patenta mjerilima i zahtjevima utvrđenim u vrijeme nastajanja, ili ga treba prilagoditi uvjetima proširenja EU i potrebama novih članica, odnosno korisnika. U 1997. godini Europska komisija će izraditi Zeleni dokument o Europskom patentu, koji treba odgovoriti na sljedeća pitanja:

- treba li Luxemburšku konvenciju o Europskom patentu pretvoriti u pravno sredstvo Europskog sporazuma-

- treba li nacionalne patentne propise uskladiti na europskoj razini,

- je li moguće odrediti sustav pristojbi i davanja u smislu promidžbe patentne zaštite, a ne da predstavljaju prepreku za zaštitu inovacija. NEŽIĆ, LJ., *Prvi akcijski program za inovacije u Europskoj uniji*, "Hrvatski glasnik intelektualnog vlasništva", 4, 1997., br. 1, str. 207-208.

Europska komisija je 1995. godine objavila Green paper on Innovation u kojemu je, kao jedan od pet temeljnih zadataka, i promicanje intelektualnog i industrijskog vlasništva, a posebno patenata, u europskom gospodarstvu. Usp. *EPO Annual Report 1995.*, EPO, München 1996., str. 5.

istodobno deklarirana i kao regionalni patentni ugovor u smislu odredaba čl. 45. Ugovora o suradnji na području patenata (Patent Cooperation Treaty - u daljnjem tekstu - PCT). Europski patent može biti izdan na temelju međunarodne prijave podnesene suglasno odredbama PCT (čl. 3-42), a EPO se pritom pojavljuje kao zavod primatelj, naznačeni zavod i izabrani zavod i kao tijelo nadležno za međunarodni rešerš i međunarodno ispitivanje prijave.³⁸

5.3.4 U Europskoj uniji u ovom trenutku postoje tri patentna sustava, od kojih se samo dva u cijelosti i provode. Postoje nacionalni patenti i europski patent kao rezultat Münchenske konvencije iz 1973. godine i u nadležnosti je EPO-a u Münchenu.

Strukturu patentnog sustava treba dopuniti uvođenjem trećeg sustava zaštite, europskog patenta na temelju Konvencije o europskome patentu zajedničkog tržišta - Luksemburške konvencije iz 1975. i njezinih dopuna iz 1989. god. koja još nije stupila na snagu jer ju nisu potpisale sve države-članice Europske unije. Obično se zaključuje kako se EPC ograničava na reguliranje pitanja izdavanja patenata, a da su sami učinci europskog patenta i dalje regulirani nacionalnim zakonima zemalja članica. Međutim, neprijeporno je da EPC ima i šire značenje i da njezine odredbe određuju rok trajanja patenta (20 godina), opseg tehničke zaštite, te točno navode razloge na temelju kojih može biti tražen poništaj europskog patenta. EPC je na taj način u potpunosti prethodni i prijelazni akt u odnosu na Luksemburšku konvenciju, čiji patent zajednice ima isti učinak u svim zemljama ugovornicama. Dok EPC utvrđuje jedinstveno materijalno pravo za sve patente izdane u smislu te konvencije, oni su ipak samo snopovi međusobno nezavisnih patenata u raznim europskim zemljama, iako im je predmet zaštite jedan te isti izum. Za takve patente vrijedi načelo teritorijalnosti. Drukčiji je učinak "zajedničkog patenta" iz Luksemburške konvencije. Takav je patent autonoman i podređen samo materijalnopравnim odredbama Luksemburške konvencije i prisilnim materijalnopравnim normama EPC. Njegova se autonomnost očituje osobito u tome što sve okolnosti koje mogu utjecati na takav patent, kao što je prijenos na trećega, poništenje ili prestanak patenta iz bilo kojega razloga, djeluju jedinstveno u svim državama Zajedničkog tržišta u kojima je takav patent priznat.³⁹ Sustav europskog patenta dobar je primjer uspješne gospodarske i političke suradnje između europskih država.⁴⁰

Centralizirani, u osnovi autonomni i uniformirani postupak za priznanje europskog patenta na temelju odredaba EPC-a, koji je na poseban način povezan s nacionalnim patentnim pravima zemalja članica EP organizacije, osigurava nesmetanu interakciju između Europskog i nacionalnih patentnih prava.⁴¹

Bliska suradnja između nacionalnih patentnih ureda i EPO osigurala je brzi uspjeh i zadovoljavajući razvitak Europske patentne organizacije u zadnjih desetak godina. Prva prijava europskog patenta podnesena je u lipnju 1978. godine, a prvi europski patent odobren je u siječnju 1980. godine. Gospodarstvo je brzo uočilo važnost europskog patenta. Tako je npr. 1977. godine, kada je EPO otvoren, broj

³⁸ Usp. *How to get a European patent - Guide for applicants*, EPO, München, 1994., str. 4.

³⁹ VERONA, A., *Pravo industrijskog vlasništva*, Zagreb, 1978., str. 55-56.

⁴⁰ *Europaischer Schutz für Erfindungen*, "EPO", München, 1992., str. 7.

⁴¹ *National Law relating to the EPC*, EPO, München, 1991., str. 4.

zaprimitih prijava rastao do maksimalnih oko 30.000 tisuća, a već 1992. godine zaprimljeno je 500.000 prijava, te je odobreno 200.000 europskih patenata.⁴²

6. Strasburški sporazum o Međunarodnoj klasifikaciji patenata (iz 1971. godine, u primjeni od 1975. godine).

Strasburški sporazum predviđa zajednički sustav klasifikacije patenata za izume, uključujući objavljene prijave patenata, autorske certifikate, modele za iskorištavanje, i certifikate o iskorištavanju, što sve skupa možemo označiti kao patentne dokumente. Važnost, vrijednost i brojnost patentnih informacija doveli su do uspostavljanja i operativne primjene međunarodnog klasifikacijskog sustava patenata, koji se, uz stalno promicanje i dogradnju, koristi pri informacijsko-dokumentacijskoj obradi patentnih dokumenata u više od 70 zemalja u svijetu. Do stupanja na snagu Strasburškog aranžmana u primjeni su bile nacionalne klasifikacije patenata. Međunarodna klasifikacija patenata (u daljnjem tekstu MKP) pokazala se pogodnim i pouzdanim instrumentom za pretraživanje patentne dokumentacije i postaje sve više nužni i univerzalni instrument za pristup tehničkim i pravnim informacijama u patentnim dokumentima. Klasifikacija ima samo administrativni karakter i svaka od zemalja članica može primjenjivati klasifikaciju kao glavni ili pomoćni sustav. Pored toga, važna svrha MKP je da služi kao: instrument za Uredno čuvanje patentnih isprava, što olakšava pristup tehničkim i pravnim informacijama sadržanim u njima; temelj za selektivno širenje informacija među svim korisnicima patentnih informacija; temelj za određivanje stanja tehnike u pojedinim područjima tehnike; temelj za dobivanje statističkih podataka u području industrijskog vlasništva, što omogućava utvrđivanje razine razvitka različitih grana tehnike. MKP je pripremljena na engleskom i francuskom jeziku, a važeći tekstovi mogu biti pripremljeni i na drugim jezicima.⁴³

Svaka zemlja članica Pariške konvencije može postati sudionica Strasburškog sporazuma. Prema stanju s početka 1997. godine, Strasburški sporazum imao je 38 država članica i to gospodarski najrazvijenijih zemalja, a klasifikacija se *de facto* koristi još u 70-tak patentnih ureda.⁴⁴ Važno je napomenuti da BiH nije članica Strasburškog sporazuma o Međunarodnoj klasifikaciji patenata (bivša SFRJ nije ga ratificirala), ali bi Ured *de facto* mogao primjenjivati tu klasifikaciju.⁴⁵

Summary

The author tries to present the actual situation in the area of industrial ownership in the Republic of Bosnia and Herzegovina, which is developing in a specific political environment. He also presents some current national and international law sources of industrial ownership, *de lege lata* i *de lege ferenda*.

⁴² Podatak prema *Europaischer Schutz für Erfindungen*, "EPO", München, 1992., str. 7.

⁴³ Detaljnije o MKP kod *International Patent Classification - General Information*, WIPO, Geneva 1990., str. 1-18.; i kod *Background Reading Material on Intellectual Property*, WIPO, Geneva 1988., str. 131-133.

⁴⁴ Podatak u WIPO-u, "Propiedad Industrial y Derecho de Autor", III, 1997., br. 1, str. 23.

⁴⁵ Tako se u Hrvatskoj od 1. 1. 1995. godine patentni dokumenti počinju klasificirati prema klasifikacijskoj shemi sadržanoj u 6. izdanju MKP. Državni zavod za intelektualno vlasništvo provodi projekt pripreme 6. izdanja MKP na hrvatskom, čime će se dobiti ne samo jedan od najvažnijih instrumenata za provedbu postupka dodjele patenata već će to biti veliki doprinos razvitku i normizaciji hrvatskog stručnog nazivlja.